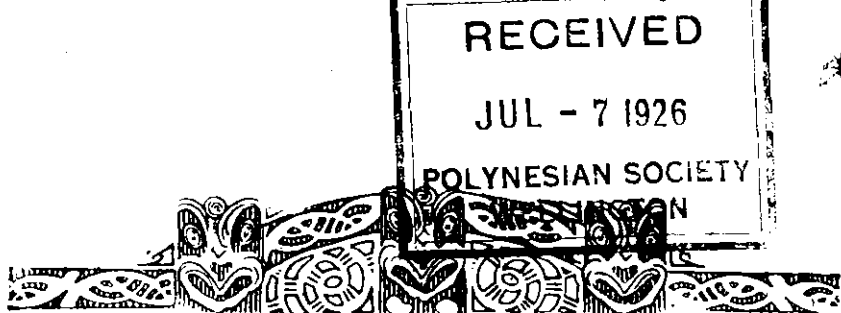

Te Toa Takitini

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

NAMA 59.

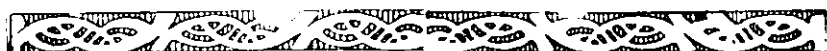
HASTINGS.

Hurac 1, 1926.

TE TOKOMAHA O NGA TANGATA O NUI TIRENI, 1926.

<i>Porowini.</i>	<i>Pakeha.</i>	<i>Maori.</i>
Akarana	424,925	44,906
Haki Pei	65,569	4,683
Taranaki	67,653	3,538
Poneke	273,601	7,095
Marlborough	18,568	503
Nelson	50,545	169
Westland	15,025	120
Canterbury	213,746	1,066
Otago	149,579	331
Southland	65,173	370
Hui katoa mo N.Z. ..	1,344,384	62,781

No te tatauranga o tenei tau enei whakaatu. Ko te mea whakamiharo mo te taha ki a tatou ko te kaha o te piki haere o to tatou kaute. Kanui te ora o te iwi Maori. Haunga hoki o tatou hoa pakeha, he toto kaha tonu o ratou, a apiti ki tera, ko te whakaeke mai o nga mano tini o era atu wahi o te ao.

He mea Panui e Rev. F. A. Bennett, he mea ta e Cliff Press,
Queen Street, Hastings, H.B.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

TE TOA TAKITINI

Te Utu mo te Pepa 10/- i te tau.

Me penei nga reta "*Te Toa Takitini*," Box 300, Hastings.

420

TE TOA TAKITINI.

Hurac 1, 1926.

TE PIRE MO TE PIHOPATANGA MAORI.

(He mea whakapoto e te Etita etahi wahi.)

TENEI kua whakamaoritia atu e te Etita te Pire whakamana i te Pihopatanga mo te iwi Maori. Tenei hoki ka perehitia i te reo Ingarihi nga wahi o te Pire e hangai ana ki nga ahuatanga mo te pooti i te Pihopa tuatahi kia rite ai te marama o nga mema o te Hinota me te Hahi katoa i roto i te iwi Maori.

NGA TEKIONA O TE PIRE.

1. Kia whakamanā he pihopatanga ko te ingoa ko Aotearoa.
2. Ka whai-mana ki taua Pihopatanga nga tikanga me nga rekureihana e mau ake nei i tenei ture.

Mehemea ki te pa he raruraru mo te taha ki te whakamarama i nga ture, me tuku ma te komihana tumuaki (Standing Commission) e whakatau.

3. Ko nga rohe mo taua Pihopatanga kei te kupu-apiti tuatahi e mau ana.

4. Ko te mana o te Pihopa o taua Pihopatanga ka pa ki nga Maori katoa o ia Pihopatanga mehemea ka whakaetia mai e era atu Pihopa i runga i te kupu i ata tuhituhia. ka whai-mana hoki ki nga pakeha kei roto i te Hahi Maori o taua Pihopatanga e mahi ana.

Ka ahei te Pihopa nana te whakaaetanga, tona whakakapiranei, ki te whakakahore i taua whakaaetanga. Mehemea kua rehitaia tetahi Maori ki te pukapuka a te Hahi-watene o tetahi Pariha pakeha i runga i te retenga kua tauiratia mai i te kiona 11, i te kiona 13 ranei, o te Ture (Canon) V., Taitara B. e kore te mana o taua Pihopa e eke atu ki taua tangata.

5. Kia tae ra no ki te wa e whakarereketia ai he tikanga o te Hinota Topu, me penei te tikanga a te Hinota o taua Pihopatanga mo te whakaingoa i tetahi Pihopa:—

(a) Hei te wa e hui ai te Hinota o taua Pihopatanga me pooti he mangai (Delegation) mo ratou; ma nga minita e pooti kia tokorima nga minita. ma nga Reimana e pooti kia tokorima nga Reimana.

- (b) I mua atu i te whakaingoatanga i te Pihopa, me hui tahi aua mangai me nga Pihopa o te Porowini. Otira me kua e hoki iho i te hawhe o nga Pihopa kei Nui Tireni i taua wa, e tae mai ki taua hui, a kia kua e hoki iho i te tokotoru Minita, tokotoru Reimana o nga Mangai, ka mana ai taua Hui.
- (c) Ma te Atipihopa, ki te ngaro ia, ma te Pihopa e noho tiamana ana mo te Hui, e whakatakoto a-tuhituhi atu ki te aroaro o nga Mangai, nga ingoa, kua hei neke atu i te tokotoru, o te hunga kua whakaaetia e te Hui.
- (d) Ma nga Mangai e whakaatu ki te Atipihopa, te ingoa o te tangata kua whakaaetia e ratou hei Pihopa mo taua Pihopatanga.
- (e) Ko nga whakahaere ma te Atipihopa i muri iho kei te marama i roto i te ture e kiiia nei ko Taitara A. Kenana I.

I mua atu o te pootitanga i taua Pihopa ko te Hinota mo taua Pihopatanga ko nga Minita Maori i whakaritea kia hui ki Rotorua i te 23 me te 24 o Hune, 1925, e te Pihopatanga o Akarana, o Waiapu, o Poneke: apiti ki a ratou ko nga Reimana tokotoru o te Pihopatanga o Akarana, tokotoru o Waiapu, tokorua o Poneke, ma nga Pihopa o aua Pihopatanga e whakaingoa.

Ko taua Hinota ma te Komihare (Commissary) i whakaritea e te Atipihopa, e karanga, a ko ia ano hei tiamana. Ko nga whakahaere mo taua Hinota kei te tauria kua rite mo nga Mangai i pootitia e te Hinota. Otira i te whakaingoatanga i te Pihopa tuatahi ma te Hinota katoa e whiriwhiri, kaore ma nga Mangai anake. Ko te koramu (quorum) mo taua Hui, me kua e hoki iho i te hawhe o nga Minita o nga Reimana.

Mehemea ki te watea te tuunga o tetahi o nga mema o taua Hinota i mua atu o te pootitanga o te Pihopa tuatahi, ma te Pihopa o taua Pihopatanga i watea ai te tuunga, e whakarite he kai-whakakapi.

6. A tona wa e watea ai te tuunga o tetahi o nga Mangai kua whakamaramatia i runga ake nei: ma te Komiti-tumuaki o taua Pihopatanga (Standing Committee) e whakakapi.

Ka mutu i konei nga tekiona e pa ana ki te pooti mo te Pihopa tuatahi mo Aotearoa. E 27 katoa nga tekiona e te Pire nei. Ko te roanga atu taria e whakamaori.

HURA KOHATU KI TANGOIO.

HE whakaatu tenei kei te Ratapu te 11 o nga ra o Hurae, 1926, ka hurahia nga kohatu whakamahara ki a Erena Ratima me Hiki Waikato. He powhiri tenei i nga whanaunga kia tae mai ki Tangoio i taua ra. Ma o tatou minita o te Hahi o Ingarangi e whakahaere nga karakia mo taua ra. Haere mai, haere mai, haere mai.

A BILL.

Intituled a Statute to provide for organsiation of Church Work amongst the Members of the Maori Race and the episcopal supervision, thereof.

WHEREAS it is expedient to provide for the further organisation of Church Work among the members of the Maori Race and the episcopal supervision thereof.

Be it therefore by the Bishops, Clergy and Laity of the Province in General Synod assembled enacted as follows:—

1. That a Diocese is hereby created to be styled the Diocese of Aotearoa hereinafter referred to as the said Diocese.

2. That in respect of the said Diocese the provisions and regulations set forth in this Canon shall apply, anything in the other Canons of the General Synod to the contrary notwithstanding.

Provided that any question which may arise in regard to the application of any Canon to the said Diocese shall be determined by the Standing Commission.

3. That the boundaries of the said Diocese shall be those set forth in the first schedule hereto.

4. That the jurisdiction of the Bishop of the said Diocese shall with the consent in writing of any other Diocesan Bishop, extend to, and include all members of the Maori Race domiciled in the Diocese of such other Bishop and such Europeans as may be exclusively licensed for church work amongst the members of the Maori Race in such other Diocese. Provided that such consent shall be effective until revoked by the Bishop conferring the same or by his successor. Provided further that any Maori who is or may hereafter be registered in the Churchwarden's book of any European Parish or Parochial District as provided in Clause 11 or Clause 13 of Canon V. Title B. shall while so registered cease to be under the jurisdiction of the Bishop of the said Diocese.

5. That until other provision shall have been made by General Synod in this behalf the Synod of the said Diocese shall proceed to the Nomination of a Bishop in the manner following:—

- (a) There shall be elected at each ordinary Session of the Synod of the said Diocese a Delegation consisting of five Clergy elected by the Clerical members of the Synod and five laymen elected by the Lay members thereof.
- (b) The Delegation so elected shall before the nomination of the Bishop confer with the Bishops for the time being of the Province. Provided that the presence of not less than half the number of Bishops then

present in New Zealand, and not less than three of the Clerical and three of the Lay members of the Delegation, shall be necessary for the holding of such Conference.

- (c) The Archbishop, or in his absence, the Bishop presiding at such Conference, shall submit in writing to the Delegation the names of not more than three persons approved by the Conference.
- (d) The Delegation shall then nominate to the Archbishop one of the persons whose names have been so submitted to be the Bishop of the said Diocese.
- (e) The Archbishop shall then follow the procedure laid down in Title A, Canon 1.

Provided that until the first Bishop shall have been appointed the Synod of the said Diocese shall consist of the Maori Clergy appointed by the Dioceses of Auckland, Waiapu and Wellington, to attend the Conference held at Rotorua on June 23rd and 24th, 1925, together with three lay representatives from the Diocese of Auckland, three from the Diocese of Waiapu, and two from the Diocese of Wellington to be appointed by the Bishop of the respective Dioceses. Such Synod shall be convened and presided over at a special Session by a Commissary appointed by the Primate and shall proceed in the manner hereinbefore laid down for a Delegation elected by Synod, the Synod itself acting instead of a Delegation for the nomination of the first Bishop. The quorum of such special Session to be not less than half of each order. Provided that in the case of a vacancy in the Members of such Synod prior to the election of the first Bishop the vacancy shall be filled by the Bishop of the Diocese from which the member whose seat has become vacant was appointed.

6. That if at any time a vacancy shall occur in the Delegation to be appointed as hereinbefore provided, the vacancy shall be filled by the Standing Committee of the said Diocese.

[Note: There are 27 clauses to the bill, but the above only are quoted as having reference to the nomination and election of the Bishop.—Editor.]

KO WAI, A HE AHA TE PIHOPA MO AOTEAROA?

(P. H. Tomoana.)

HE patai tenei kei te hinengaro o tena otena o tatou e whai haere ana i nga mahi o "Te Hahi Mihingare," a, e korero ana hoki i nga wawata a tena a tena o tatou e tuku mai nei kia perehitia e Te Toa. I runga i nga kupu kua whakapuakina, kua perehitia ki a tatou pepa huhua, pakeha, Maori, ata marama ana te titiro iho kei te wahi rua tonu tatou, ara ko

etahi kei te ki me Maori, a ko etahi kei te mea me pakeha, engari taihoa ra ka mea ai hei te Maori. Ka piki haere nei te ngakau tumanako i roto i te iwi, mo tena mo tena o tatou i runga i te takoto pera o te whakamarama a etahi o tatou kai-arahi ina. ka paaha mai ko te reo o Te Paraimete "Te Atipihopa Awerere" kore tonu ake he maharaharatanga mo tana pihopa notemea ki tana titiro kaore tahi he tangata e tika ana i roto i ona tamariki miniti Maori hei tu i taua turanga pihopa. Na konei i tika ai kia ki penei ahau "I mau he nga kai panui i nga korero o nga hui whakatu pihopa Maori. Na runga i tera ahuatanga o te tohanga haeretanga i nga korero pera, ka tupu pohehe te tumanako i roto i tooku hinengaro. me te nui noa iho pea o te hunga e matenui nei ki te awhina i nga tikanga hei whakatuputupu i te mahi o Te Hahi i roto i nga morehu o "Tai Timu o Tai Pari."

Heoi tona tikanga tika he nohopuku noa iho. Me waiho ma Te Mea i te wahi ngaro e taatari iho te tumanako ka matoroto iho nei. a Maana e tuku iho te mehua e kaha ai ahau nei, me etahi atu ano pea. ki te tapae ake "Ta Hiha kia Hiha Ta Te Atua ki Te Atua." kia waiho ai ko te roimata me to hotu whakaroto me te whakakikiwa o te kanohi hei tohu mo waho o te mahi whaka-wairuatanga i roto.

Kei te mohio iho ano i whanau tatou i roto i te kanga mo Arama raua ko Iwi. he taringa ano oku o te taha kikokiko me te taha hinengaro a kei te rongongatahi i te reo i runga o Kawari i puea ake ai nga huarahi mo te tumanako ki nga mea katoa, na reira e te Toa haria atu ra, horahia atu oku mahara whakapotopoto ki nga morehu e tuohu mai ra i te utu, i te marae, i te whaitoka, i te pera-urunga o ratou hinengaro ki atu:—"E ki ana a Tomoana he Maori te tangata e tika ana hei pihopa a ko ——— taua tangata. He poto note wa, penei roatu, nuiatu nga whakamarama. Otira mehemea hei koha ki o tatou kaumatua pakeha na ratou nei i poipoi te iwi i roto i nga pouritanga, i arahi i roto i nga uruutanga me nga tuatea, me nga tumatakuru o roto o era wa, kia mahara ki te koutou tuakana ki to koutou matua, kei a ia rawa te putea o te whare wananga o koutou matua i konei i ko. ara a ———.

[Kia ora e P.H.T. Kua tauiratia mai i nga reta o mua atu te tapahi o nga ingoa. Noreira kua koe hei pouri mo nga ingoa kaore nei i perehitia.—Etita.]

EKEPIHANA A TE HAHĪ.

HEI te 23 o nga ra o Akuhata ka puare te Ekepihana a te Hahi ki te Taone Hooro i Akarana. Kotahi wiki o taua Ekepihana e puare ana. Kua tukuna mai ki a Peneti nga whakahaere mo nga mahi Maori. Kei te whakariterite ia i etahi tangata o Whanganui o Rotorua hei ropu mahi i nga tikanga Maori hei awhina atu i te Hahi o Akarana.

POROPOROAKI A TE PIHOPA O WAIAPU KI A TE ARAWA.

TE PIHOPA MAORI KUA WHAKAATAATA.

Rotorua,

Te 2 o nga ra o Mei.

HE mihi iho ki te Hahi Maori i mua i tona wehenga atu ki te taha pakeha. Itemea ka tata te wa e tu ai te Pihopa motuhake mo te taha Maori katoa.

Ite Karakia o te ata ko ana tino kupu enei:

I muri i ahau, kia mau kia u koutou ki te Hahi o Ingarangi. Ina tu he Pihopa mo koutou, kia kaha, kia marama te whakahaere i nga tikanga awhina i to koutou Pihopa, ma ena ahua e taata ai te tinei o nga matia muramura e ka nei i te ao katoa.

Ite 2 p.m. Ka hui te Hahi me te Pihopa ki roto ia Tunohopu, ka tu atu a Te Kiwi Amohau. Te Naera te Houkotuku, Keepa Patahuri, Poni Wahiao me Arama Karaka ki te whakatau i te Pihopa i runga i nga tikanga Maori, me te whaiwhai atu i ana kupu i kauwhau ai ara:—

(1) E Koa ana te ngakau ia koe ka noho mai nei ki roto i to matau tupuna whare ia Tunohopu. He tupuna hohourongo, me te ki iho kia matau ki ona uri e pae atu nei, “E tupu he kino, whakangawaritia, ara penei: “Whiria te kaha tuamakatia e motu honoa.”

(2) Mou hoki ka tu ki raro i tona uri ia Te Muera (Pou Haki) i waiho iho nei i taana kupu kia te Arawa katoa. “Ma ia iwi ma ia iwi tona tikanga, ko ahau ko te Arawa, ka piri tonu ki te Kuini o Ingarangi ake, ake.”

Ara: “Mau ano koe e ia iwi e ia iwi e whakahaere. Huri ake nei au, ko ahau te kohatu wawahi ote motu.” Na reira ko te Hahi i tenei takiwa e kore e wareware ki enei kupu, a e kore hoki etaka atu i te Hahi o Ingarangi.”

I muri iho ka whakahuatia e Wiremu Ereata te waiata nei:

“Ko te aha tenei ko te ra hapati.

Ko te ra huri tau e whanga nei au,

Awhea Eru Nuku te hoki mai ai.

Ka mahue ia hau ko te reta pukapuka,

Na oku tungaane ki te Wharekura nei,

Ka hoki kia Whiro, kai te mahi kino au nau.”

Ite mutunga—ka ata whakapakehatia e Paora te Muera nga kupu, me nga whakamaramatanga o te waiata nei:—Ara, No te tau 1834 ki 40, ka timata te Hahi ki te kura katikihama ki Rotorua nei, i nga Hapati katoa. Tu mai he pakeha, tu mai he pakeha, ka huri te tau e whanga ana, awhea Eruera Kaha-wai te hoki mai, hai korero ia matau. Na reira ka mahue iau

te pukapuka (Rawiri) aku tungaane ka hoki ahau kia Whiro ki nga mahi he. E te Pihopa te waiata nei, kua maha nga tau e Pihopa pakeha ana, a kua ki mai nei koe kua whakaataata mai he Pihopa Maori i naianei, koinei pea te Eruera Kahawai e whangā nei. Ano te titiro ake, ko te wa e tu ai he Pihopa Maori e whangā nei, he wa e hoki mai ai nga iwi katoa i hoki nei kia Whiro i marara ra ki era atu ahua. a e whai nei hoki ki nga tikanga o naianei.

I te tuunga mai o te Pihopa ki te whakautu, he maha noatu ana kupu mihi i runga i nga mihi. Engari rawa ia, nga kupu mo te taha ki te Hahi, me te Pihopa mo te taha Maori. Itemea kua kite mai ia e hara i te korero no naianei, engari he korero tonu na te Arawa no mua iho mau nei naianei.

Na Wiremu Ereatara.

PIHOPA PAKEHA MAORI.

Ki te Etita.

E hoa tena koe, me to ropu katoa, e mahi mai na i te mahi uaua. Kia ora koutou. Mau e kuhu atu ki te keke matau o *Te Toa Takitini* enei kupu e whai ake nei mo to tatou Pihopa.

Ko ahau he mea whanau tamariki maua ko toku hoa, Kaore rawa a maua tamariki i haere tu i te putanga mai, engari i whakangotengotea i te tuatahi, i muri ka whangaia ki te puunui, i muri mai ka paruparua he kai, i muri mai ka tūmata te wha-wha i tetahi kai māna.

Tera tetahi korero mo tetahi kotiro. Ko tana kete heeki i runga i tona mahunga. Ko te mahi nui a te kotiro nei he wawata haere i te utu mo ana heeki. Ka tae ki te utu kaore i pai ki a ia, katahi ka hurihuri tona mahunga. Taka tonu atu tana kete heeki, pakaru katoa. Ka pa te pouri ki te kotiro nei mo ana heeki. Kua maumau noaiho tana wawata. Mei waiho pea e ia kia tae ki te kainga, ka ata whakatu ai i tana kete heeki, kua rite ki tana i wawata ai.

No reira e nga iwi e nga reo kaputa matauranga, he aha ra te he o te pakeha Maori he mahitanga, i te whiwhi tonu ki tenei taonga nui, taonga tapu, ki ~~ena~~ i o tatou aroaro. Kanui toku wehi kei kore atu tenei taonga i a tatou.

Kia ora te Hahi katoa i roto i te iwi Maori.

— Na ta koutou Mokai,

Henare Keremeneta.

Pipiriki, Hune 14, 1926.

Ka pa te mate mare ki te tamariki whangaia ki te WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE.

PIHOPA MOTUHAKE.

Ki te Etita.

TENEI kua kite iho i o korero mo te whakatu pihopa motuhake mo te Hahi i Roto i te iwi Maori. Ki taku nei whakaaro kua uaua tenei take. Kaati, ka hoki oku whakaaro ki nga kupu a te Karaiti i hoatu ai ki ana akonga: "Haere koutou ki te ao katoa, kauwhautia te rongopai, iriiria i runga i te ingoa o te Matua, o te Tama, o te Wairua Tapu." "Kia aroha koutou tetahi ki tetahi," "Kia aroha ki tou hoa tata ano ko koe." "Ki te mate kai tou hoa riri, Whangaia, ki te mate wai, whakainumia," "Kua hoatu noa nei e ahau ki a koutou, me hoatu noa hoki e koutou," "Kia tiaho ra ia to koutou maramatanga ki te aroaro o nga tangata, kia kitea ai a koutou hanga pai, kia whakakororia ai i to koutou matua i te rangi."

Ka kotahi rau nga tau o te whakapono ki Aotearoa nei, a katahi ano ka mate kai, ka mate wai, te iwi Maori ki tetahi pihopa motuhake mo ratou. E tika ana kia aroha mai nga pihopa pakeha ki te inoi a te iwi Maori. I homai e te Karaiti te rongopai ki ana akonga hei tuku haere ma ratou ki tena whakapaparanga, ki tena iwi, ki tena reo a, huri noa te ao.

Ma te whakaae mai o nga pihopa pakeha, kia whakamana te inoi a te iwi Maori, e tono nei ki tetahi pihopa motuhake mo ratou, ka taea ai te whakarite o te kupu whakahau a te Karaiti: "Haere koutou, kauwhautia te rongopai ki nga wahi katoa o te ao."

*Heoi ano,**—Na Te Wheoro Poni.*

Ohinemutu.

Hune 17, 1926.

HE MIHI.

Ki Te Toa Takitini.

TENA koe, te puhi o Aotearoa, te putiputi pai, ataahua, o tena marae o tena marae. Kia ora tonu koe. E tama tenei ka tukua atu nga kupu whakamoemiti mo te kaha rawa o tou maramatanga te tiaho iho ki tena marae ki tena marae, me to kaha ki te whakaoho i te hinengaro e puhoi ana i tena huihuinga i tena huihuinga.

He mihi ki nga marae maha o Aotearoa me Te Waipounamu, tena koutou i roto i nga manaakitanga a te Rungarawa.

E aku tuakana, hoki mai ra ki te raporapoi i te tangi apakura a ta tatou puhi e paoho nei tona reo mo tetahi pihopatanga motuhake mo tatou mo te iwi Maori. He kupu pepeha na oku tipuna:—"Whiria te kaka, tuamakatia; e motu honoa, e motu honoa." Koutou nga mea i tawhiti, hoki mai ki te hono i te taura i motu.

Kia ora nga iwi o ia marae o ia marae.

—Na M. Ratema...

Taupo,

Hune 15, 1926.

NGA MEMA O TE HINOTA TUATAHI O AOTEAROA.

HE mea tika kia whakamaua ki *Te Toa Takitini* nga ingoa o nga tangata i whakaturia hei mema mo te Hinota tuatahi o te Pihopatanga o te iwi Maori. Ko ia tenei te rarangi ingoa me te poutapeta o tena o tena o ratou.

PIHOPATANGA O AKARANA.

Minita:—

Rev. Canon W. H. Keretene, Kamo, Whangarei.
Rev. Kahi Harawira, Waimate North, Bay of Islands.
Rev. Hori Raiti, Huntly, Waikato.
Rev. W. N. Panapa, L.Th., Kaikohe, Bay of Islands.

Rei-mana:—

Hemi Te Paa, Tokatoka, Northern Wairoa.
Teri Paraone, Whakatiri, Clevedon.
Hori Tane, Oromahoe, Bay of Islands.

PIHOPATANGA O WAIAPU.

Minita:—

Rev. Pine Tamahori, L.Th., Tuparoa, East Coast.
Rev. Peni Hakiwai, Fernhill, Hawke's Bay.
Rev. Fred A. Bennett, L.Th., Hastings, Hawke's Bay.

Rei-mana:—

Hon. A. T. Ngata, M.A.
Hori Tupaea, Opapa, Hawke's Bay.
Wiremu Kingi, Ohinemutu, Rotorua.

PIHOPATANGA O PONEKE.

Minita:—

Rev. Temuera Tokoaitua, Otaki.
Rev. P. Hikairo Leonard, Marton.

Rei-mana:—

Meihana Durie, Aorangi, Feilding.
Kingi Tahiwī, Wellington.

HE NAAHI MO TAMATEA.

I te wa i pa kaha ai te mate taipo-piwa ki nga takiwa o Here-taunga nei, i whakatakotoria atu e nga mema o te kaunihera o Tamatea, ki te aroaro o Takuta Mercer me Takuta Te Rangihiroa, etahi take whanui hei painga mo nga Maori o enei takiwa. No tenei ra (Hune 30) ka tae mai a Takuta Mercer ki Hehitingi, ka whakaatu mai ko tetahi o nga take, ara ko te Naahi kua whakaaetia mai e te Kawanatanga. Ko Naahi Cartwright ka tae mai hei Naahi mo nga Maori motuhake. Ka noho ia ki Hehitingi, ka haereere ki nga kainga Maori. Ko te Naahi nei he tino tiwhikete ona mo te Naahi mo te whakawanau tamariki. Ka mahi ia i raro i te mana o te Tari o te Ora, i raro hoki i te mana o te Kaunihera o Tamatea.

MATENGA O MERE PATARIKI, M.B.E.

I TE 1 o nga ra o Hune, 1926, ka mate a Mere Patariki ki te Kawakawa, Pewhairangi. I mate whakarere, i mate i te mate e karangatia nei e te pakeha he "stroke." Ona tau e 69.

He wahine tenei i ngakaunuitia e te Maori e te pakeha, mo ana mahi rangatira, awhina hoki i te rawakore.

I te wa o te pakanga nui ka mahue ake nei, ko ia te kaiwhakahaere o nga mahi katoa mo nga hoia, o konei, ahakoa taha pakeha, ahakoa taha Maori. Hei tohu whakanui mo ana mahi pai, ka tukua mai e te Kingi ki a ia te tohu honore, ara te M.B.E. (Member British Empire).

I mua o te rironga ko nga pohimahita hei kai-rehita mo te mahi pooti, i a Mere Patariki taua tunga mo nga tau maha. Ko ia ano hoki te kai-whakamaori o Te Kawakawa.

Ko tenei wahine he mokopuna tuatahi na Hawea Te Mauparawa o Nuhaka. Ko te whaea ko Ngamoni, i moe i a Honetini, he pakeha no Ingarangi. Ko ona whanaunga i mahue iho ki tenei takiwa, ko Tuihana Honetini o Pancera (Parnell) Akarana, tuakana ki a ia, ko Hawea Patariki, roia o Te Kohukohu, he tamaiti nana, me tana kotiro Pororene Reweti.

Haere ra e kui ki a Ratou ma i Te Hono-i-wairua. Waiho iho ki o uri i te Aoturoa nei tou wairua marama, ngakau manaaki, tauira pai, hei taonga whakarere iho mau ki a ratou. Nou te ingoa pai, heke iho ana tou pai hei taonga honore ki runga i te iwi Maori nui tonu.

HE POHIRI NA MATATUA.

Te Whareotoroa, Whakatane.

Hune 16, 1926.

Ki nga Iwi, ki nga hapu, ki nga reo, ki nga huihuinga tangata, e noho maina i o koutou marae, tena koutou.

He powhiri atu tenei kia tae mai koutou ki Te Whareotoroa waahi o Whakatane i te 16 o nga ra o Hurae, 1926, kia kite i te hurahanga o te kohatu Whakamaharatanga ki a Te Hurinui Apanui. Ka hurahia taua kohatu i te 18 onga ra o Hurae, 1926, i te 11 onga haora i te ata. Haere mai, haere mai, mauria mai o tatau aitua ki konei mihia ai.

Na Emere Raiha Apanui.

Te Keepa Tawhio.

Matatua katoa.

Mo te mare kaore he rongoa hei rite ki te WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE.

NGAMIHI TE KEHU.

NO te po o te Wenerei te 30 o nga ra o Hune ka moe a Ngamihi i te moengaroa. He kuia rangatira tenei no ngatikahungunu no Ngati Tuwharetoa no Ngati Manunui ki Taumarunui. Ko tona kainga ko Te Kohupatiki ko Karamu. Kaore i te tino mohiotia ona tau, engari kei Waenganui o te 70 me te 80. Tekau ma tahi katoa ana tamariki, a ko nga mea kei te ora tokowha nga tane, tokotoru nga wahine. Kua whanau hoki he mokopuna tuatahi, he mokopuna tuarua māna. Haere e kui ki tou okiokinga. Kua eke o tau ki nga tau o te tangata whai-kaha. Kua puta ou uri tokomaha ki te ao. Ina o tamariki e tu rangatira nei i runga i o hapu maha. Noreira haere, haere, haere.

TE PANUI KOHI KUA WHAKAKOREA.

HE whakaatu tenei ko te panui i perehitia i *Te Toa Takitini* o Hune whakaatu i nga kohi i whakaritea e te komiti maia takiwa hei awhina i a tatou tamariki, kua whakakorea, i runga i te whakaatu a te komiti tumuaki o te Rakapi Uniana, tera e pa he raruraru ki te ropu Maori mehemea ka rangona i kohia he moni ma ratou.

Tuarua: Kua whakaae te komiti tumuaki o te Rakapi Uniana, ma ratou e tirotiro te ahua o nga tamariki e haere ana ki tawahi, ma ratou hoki e awhina.

PUTU-PAORO.

Ko nga ra me nga kainga enei kua rite mai i te Rakapi Uniana o Ingarangi o Wiwi hei pureitanga mo te ropu Maori e haere nei ki te whakamana i te powhiri a Wiwi a Ingarangi:—

Sept. 12 and 16 Preliminary games.
 Sept. 19 Lyons.
 Sept. 22—Grenoble.
 Sept. 26—Marseilles.
 Sept. 30—Norbonne.
 Oct. 3—Toulouse.
 Oct. 7 Clarmont Ferrand.
 Oct. 10—Paris.
 Oct. 16—Somerset.
 Oct. 21—Newport.
 Oct. 23—Swansea.
 Oct. 27—Yorkshire,
 Oct. 30—Harlequins.
 Nov. 3—Devon.

Nov. 6—Cardiff.
 Nov. 11—Gloucester.
 Nov. 13—Llanelly.
 Nov. 18—East Midlands.
 Nov. 20—London County.
 Nov. 24—Hampshire.
 Nov. 27—Leicester.
 Dec. 1—Lancashire.
 Dec. 5—Bordeaux.
 Dec. 9—Limoges.
 Dec. 12—Bayonne.
 Dec. 16—Pau.
 Dec. 19—Beziers.
 Dec. 26—Paris.

The Hampshire match has not been finally settled.

POWHIRI A TE WIWI A TE INGARIHI.

I tu te hui ki Pamutana, i te 23 o nga ra o Hune, a te komiti whiriwhiri i nga tamariki Maori hei haere ki tawahi. Ko nga mema o taua komiti ko W. T. Parata (Otago), A. Takarangi (Wanganui), W. Pitt (Gisborne), P. H. Tomoana (Hawke's Bay), M. Winiata (Horowhenua).

Ko nga tamariki enei kua whakaritea mo te haere:—

BACKS:—G. Nepia (Hawke's Bay), W. Barclay (Hawke's Bay), A. Falwasser (Taranaki), T. Robinson (Canterbury), L. Grace (Te Aute), W. Lockwood (East Coast), H. Phillips (Marlborough), P. Potoka (Wanganui), J. McDonald (Marlborough), R. Bell (Southland), M. Mete (Horowhenua), D. Wineera (Wellington), H. Kingi (Wanganui), W. Shortland (M.A.C., Hawke's Bay), D. Pelham (Auckland).

FORWARDS:—J. Gemmell (Hawke's Bay), O. Olsen (North Auckland), J. Stewart (Otago), J. Manihera (Canterbury), A. Crawford (East Coast), T. Dennis (Poverty Bay), W. Rika (North Auckland), Manning (South Canterbury), S. Gemmell (Hawke's Bay), H. Matthews (Poverty Bay), P. Haupapa (Bay of Plenty), D. Tatana (Horowhenua), Rev. P. Matene (North Auckland).

Kua whakaritea ko W. Barclay te kapene, ko R. Bell te raro-kapene.

TE TOA MO TE MAMAU.

KUA tutaki a Ihakara Robin, tiamupiana o Nui Tirenī me Ahitereria, ki a Stanilaus Zybszko, te tiamupiana o te ao. I mamau raua ki Akarana. E 36 meneti raua e kakari ana kia hinga tetahi i tetahi. Kaore tetahi i hinga. Engari ko nga paina nui i riro i a Zybszko, a riro ana i a ia te wīni o ta raua kakari.

Kua tae te tono a Ihakara kia mamau ano raua ko taua tangata i Ahitereria mo te tiamupiana o te ao.

Ko nga ahuatanga enei o nga toa nei.

	Ihakara Rapana	Zybszko
Te taumaha	18 toone	16½ toone
Meiha o te kahi	18in.	22in.
Te teitei	6ft. 2in.	5ft. 9in.
Te uma	49in.	56in.
Te Poho	40in.	40in.
Biceps	17in.	21in.
Forearm	15in.	17in.

ROTA WAITOA.

"TE MATUA O NGĀ MINITA MAORI."

Na W. J. Simkin, Atirikona.

KO Rota Waitoa te minita tuatahi o te iwi Maori. Ko tona kainga ko Te Kawakawa kei te Tai-rawhiti. Ko ia tetahi o ngā hoa haere o Pihopa Herewini i ngā tau kotahi tekau i mua atu o tona whakapākanga hei minita. I haere tahi raua ko Pihopa Herewini ki Akarana i te tau, 1842. I a ia e tamariki ana he paraikete te kakahu. Otira i tona mohio me tona kaha, ka riro i a ia tetahi karahipi ko te karahipi o Aperahama te ingoa (Abraham Scholarship), a tu ana hoki ia hei mahita awhina i te kura Maori i Akarana. Ka piki haere te māranga o Rota a ka whakaritea ko ia hei whakamatautau i ngā Maori o te Kareti, i tera wa ki ngā korero o ngā karaipiture.

Kaore ano he Maori kia whakaaetia i taua wa e Pihopa Herewini kia whakapangia hei Minita. No te wa tonu i a Rota katahi ano ka whakaae te Pihopa kua rite te wa e tika ai kia whakaturia tetahi Maori hei minita. Na Te Herewini tonu a Rota i whakaako, a nana i tuku atu i muri iho ki a Te Kihirini (Rev. J. A. Kissling).

Ko ngā tangata nana i whakamatautau a Rota Waitoa, ko Atirikona Wiremu Wiremu (Parata), Atirikona Paraone, me Atirikona Aperahama. Kitea ana e ratou te pai o Rota tana mohio, me tona ngakau papaku.

No te Ratapu o te Tokotoru Tapu, Mei 22, 1853, ka whakapangia a Rota hei minita i roto i te Whare-karakia o Paora i Akarana. Ko ngā minita i reira i taua ra e toru ngā Atirikona, e toru ngā Piriti, e toru ngā Rikona, Ki tonu te whare-karakia i te Maori i te pakeha. Ko te kauwhau a te Pihopa i reo rua tia, pakeha, Maori. Nui atu te mihi o ngā Maori ki te kauwhau a te Pihopa, me te tangi ano hoki o Rota Waitoa i te aroha ki ngā kupu tohutolu a tona matua a te Pihopa ki a ia.

Te mutunga o te whakapa i a ia, ka whakahokia mai a Rota Waitoa ki Te Kawakawa hei minita mo era iwi ona. Hoki hoki ai ano ia ki Akarana i tetahi wa ki te kareti, ki reira whakahou ai i ngā akoranga. Otira i noho tonu ia hei minita mo te Pariha o Te Kawakawa, a tae noa ki tona matenga. Nōu tonu te hiahia ki te hoki ki te kareti. Nana tenei hupu:

"E hoki ana ahau ki te Kareti, kia whakakingia mai ano taku kete ki te purapura."

No te 4 o ngā ra o Mache, 1860, ka whakapangia a Rota hei Piriti e Wiremu Parata, te Pihopa tuatahi o Waitapu.

Ko ona tau whakamutunga i uhia e te kapua pouri, ara i runga i ngā raruraru i pa ki te iwi Maori mo ngā whakahaere a te Hauhau. Otira i mahi pono tonu a Rota i tana mahi minita, a tae noa ki te mutunga.

Ko etahi wahi o tona pariha, me haere i runga hoiho ka tae ai. No tetahi haeretanga ona, ka hinga tana hoiho, ka marū tona tinana. Ka rongo a Pihopa Herewini ka karangatia mai a Rota kia haere atu ki Akarana me tona hoa me ta raua whanau. Te taenga atu ka kitea te taumaha o tona mate. Ahakoa te kaha o te tiaki i a ia, kaore rawa tona mate i taea, a no te Ratapu te 22 o nga ra o Hurac, 1866, ka mate. Ko tona urupa kei Tipene, Tararua, i Akarana, a kaore hoki i tawhiti rawa atu i te whare-karakia i reira e tu ana. I roto i taua whare karakia te hanganga i te kaupapa o te Hahi o te Porowini o Nui Tereni. Ko nga tuhituhi kei runga i tona kohatu e penei ana:—

“The Rev. Rota Waitoa,
Died, 22nd July, 1866.”

“Te Matamua o nga Minita Maori.”

He tangata pai a Rota, he tangata i arohatia nuitia e ona iwi, he tangata i mahi pono ki te Hahi a taea noatia te mutunga. Kei te whare-karakia i Te Araroa e mau ana te parahi hei tohu aroha ma ona uri hei whakamahara hoki ki a ia.

TAMATEA KAUNIHERA MAORI.

KO nga mema o Te Kaunihera inaianei ko P. H. Tomoana (Tiamana), W. H. Nikera, Pohe Hemi, Hakopa Ratima, Ihakara Rapana, Akonga Mohi me Rev. Hakiwai.

Kua puta mai te mihi a nga Naahi o te Hoihipera i Nepia mo te pai me te rongō o nga turoro i mauria atu ki reira, me te ki mai ano hoki he waimarie rawa te tere o te tukutukunga atu i nga turoro. Ko nga mea ano i tere te tae atu kaore ano i tino roa te mate e kai ana, mama tonu te mahinga atu. He nui te mihi mai o Takuta Pere me te Matron ki a raua turoro. Kua puta katoa mai ki waho.

E mihi atu ana hoki ki nga matua me te iwi mo te kaha mai ki te awhina i nga whakahau a Te Tari Ora mo a tatou turoro. E tangi atu ana mo nga mea i honea. E tohutohu atu ana ki nga mea hunaahuna i te mate. E te iwi kua ra hei hunaia mai nga mate kei nga kāinga. He hanga uaua te haere atu ki nga kāinga hurapa haere ai. He pai rawa ahakoa ko koutou tonu kei nga kāinga, me kaha tonu te whakapai, te boroi te whakapai hoki i nga wahi wai unumanga.

Whakatututia mai o koutou komiti marae, hei kanohi mo koutou mo nga taenga o te tari ora e whakahautia ake nei e nga ture whakapai i nga marae. E ki ana te kupu “Next to Godliness is Cleanliness.”

Kua tae mai te mihi a Nurse Black kia koutou katoa mo nga manaakitanga i te wa o te mate piwa: pera ano ta Takuta Mercer, me Inspectors Milne me Evans.

Tena koutou e nga mea i mihi tohitu tonu mai ki au. Ehara e te iwi e mahi ana i nga mahi o Te Tari Ora, he whakatutuki i nga tikanga mo runga i nga mate rere. Na te kaha o Te Tari Ora. Dr. Te Rangihiroa, Dr. McKibbins, Dr. Mercer, Inspectors Gardiner, Evans, Milne, Nurse Hodges, Nurse Black me o tatou koa pakeha i penei ai to tatou waimarie. I ora mai ai te rau—taka atu ana e wha ano. Kia ora hoki a Teneti Ratima mo tona motoka i homai nei hei maumau haere i nga apiha o te Tari Ora.

Mo nga wahi e hirawerawe ana, karangatia mai Te Kaunihera i runga i te tohu tohu mai a nga Komiti marae, kaore he wahi mo te ngakau awangawanga ina tirohia hangaitia iho nga ahuatanga katoa o te Ture Kaunihera me te Tari Ora, nga Hoa Tuturu o Te Iwi Maori.

HOKOHOKO I HUKARERE.

NO te 17o nga o Hune ka tu te mahi hokohoko a nga tamariki o Hukarere ki to ratou kura. He tokomaha nga matua o nga tamariki i aroha mai ki te tonu atu a nga tamariki nei kia manaakitia mai ta ratou ra. Tenei kei te mihi atu ki nga hoa tokomaha o ia iwi o ia iwi, pakeha, Maori, mo te nui o te awhina mai i te reo karanga o nga tamariki nei.

I te awatea ko nga mahi hokohoko i nga kakahu, i nga taonga Maori, i nga keke, i nga rare, i nga kakahu tamariki, me te "afternoon tea." I te po ko te concert a nga tamariki. Ko nga hua katoa i puta mai i runga i tenei mahi a nga tamariki nei, kotahi rau, e whitu tekau ma tahi paun (£171). Ko enei moni hei awhina i to ratou whare-karakia.

HUKARERE SALE AND CONCERT.

	£	s.	d.		£	s.	d.
Cakes	8	18	9	Concert	24	4	4
Produce	4	19	9	Cheques			
Tea	4	16	6	Mr. Warren	10	0	0
Admission to Sale	5	4	0	Miss L. Williams	10	0	0
Sweets	12	4	9	Miss E. Williams	5	0	0
Hukarere School	41	12	5	Nurse Keith	2	0	0
Maori	21	4	3				
G.F.S.	19	5	3				
					171	10	0

Kua nekehia tetahi o nga whare o nga kai-whakaako i te taha ki te keeti tomokanga atu ki Hukarere, a kua watea taua wahi inaianei hei tūnga mo te whare-karakia. Ko nga moni kua tae mai ki te Tari o te Pihopatanga, kei waenganui o te £400 me te £500. Ma te moni o te hokohoko ka neke atu ai i te £600. Kei te whanga te Poari kia nuku atu nga moni i te £1,000, ka timata ai te hanga o te whare-karakia nei. Tera e neke atu i te £2,000 te utu, a ko roto ka hanga Maoritia. Ko te whare karakia te tohu whakawhetai, tohu whakamahara hoki mo te tiupiri (jubilee) o Hukarere.

He inoi atu tenei ki nga iwi kua kahi mo Hukarere, kia tukuna mai nga hereni kei o koutou ringa, ki te Hekeretari o te Pihopatanga. Ko te toenga atu me waiho kia tata te oti.